

Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA) ve Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) işbirliğinde gerçekleştirilen **DOKA Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi Anketi**, Türkiye'nin yerel düzeyde çay imalat sanayindeki eğilimleri ölçen ilk gösterge oldu. DOKA Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi ile Doğu Karadeniz illerinde çay imalatında faaliyet gösteren firmaların mevcut durumları ve gelecek beklentileri incelenecek ve gelişmeler izlenecek. Doğu Karadeniz Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi ile Doğu Karadeniz illerindeki çay imalat sanayinin Türkiye geneli ve Avrupa Birliği üye ülkeleri ile karşılaştırılması mümkün hale gelmiştir.

Doğu Karadeniz'deki çay imalat sanayi 7 aydır gözlem altında:

DOKA ve TEPAV işbirliğinde gerçekleştirilen DOKA Çay İmalat Sanayi Anketi, Doğu Karadeniz illeri olan Artvin, Giresun, Ordu, Trabzon, Gümüşhane ve Rize'de çay imalat sanayinde faaliyet gösteren firmalara uygulanmaktadır. Bu kapsamda firmalar ile 7. dönem görüşmeler Temmuz ayında yapılmıştır. Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi sonuçları her ayın 5. iş günü Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı ve TEPAV internet sayfalarında kamuoyuna açıklanacaktır.

Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi nasıl hesaplanıyor:

Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi, ankette yer alan “şu andaki toplam siparişleriniz için ne söyleyebilirsiniz?”, “şu andaki mevcut stok düzeyiniz için ne söyleyebilirsiniz?” ve “önümüzdeki 3 ayda üretiminizin ne yönde değişeceğini düşünüyorsunuz?” sorularına verilen yanıtların balanslarının ortalaması alınarak hesaplanmaktadır.

Balans değeri, sorulara olumlu cevap verenler ile olumsuz cevap verenlerin farkı alınarak hesaplanmaktadır.

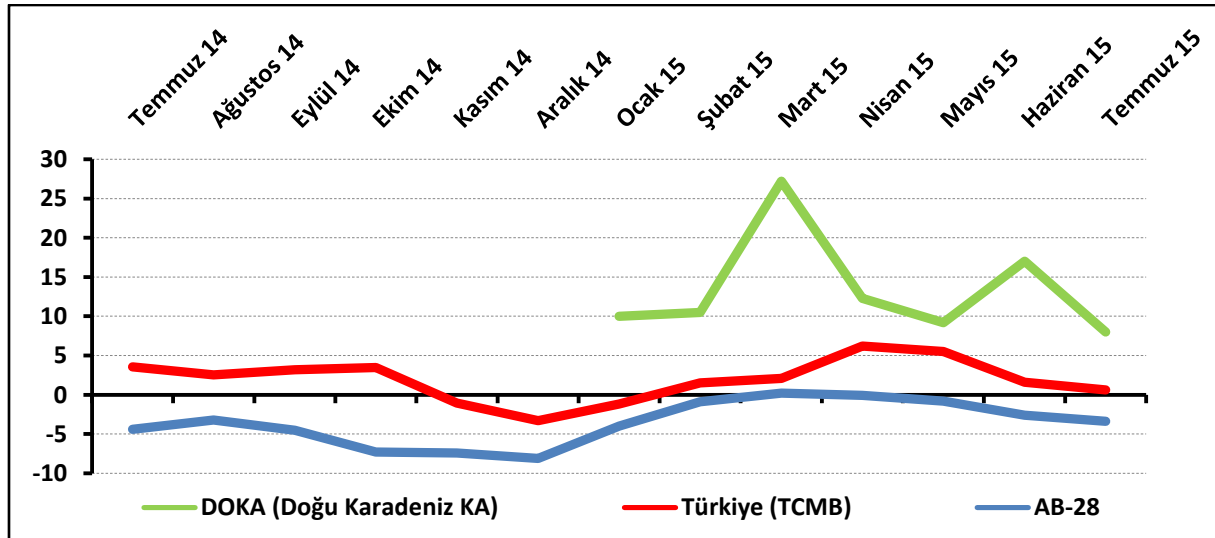
Doğu Karadeniz Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi geçen aya göre düştü:

Haziran ayında 17 puan değerini alan DOKA Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi, Temmuz ayında 9 puan düşerek 8 puan değerini almıştır. Türkiye genelini temsil eden imalat sanayi güven endeksi Temmuz 2015'te bir önceki aya göre 1 puan düşerek 0,6 puan değerini alırken, Avrupa Birliği'ni temsil eden imalat sanayi güven endeksi Temmuz 2015'te bir önceki aya göre 0,8 puan düşerek -3,4 puan değerini almıştır.

Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi, geçen aya göre hem Doğu Karadeniz'de hem de Türkiye geneli ve AB-28'de düşmüştür. Doğu Karadeniz çay imalat sanayi, Temmuz 2015'te Türkiye genelinden ve AB-28'den daha iyi performans göstermiştir.

Çay İmalat Sanayi Güven Endeksinin düşmesinde mevcut stok düzeyinin artması ve önümüzdeki 3 ayda çay üretimi miktarındaki azalma beklentisi etkili olmuştur.

Şekil-1. Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi karşılaştırılması* (Temmuz 2014 – Temmuz 2015)



*Mevsimsellikten arındırılmamış seriler

Tablo-1. Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi*

%	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2015	10,0	10,5	27,2	12,3	9,2	17,0	8,0					

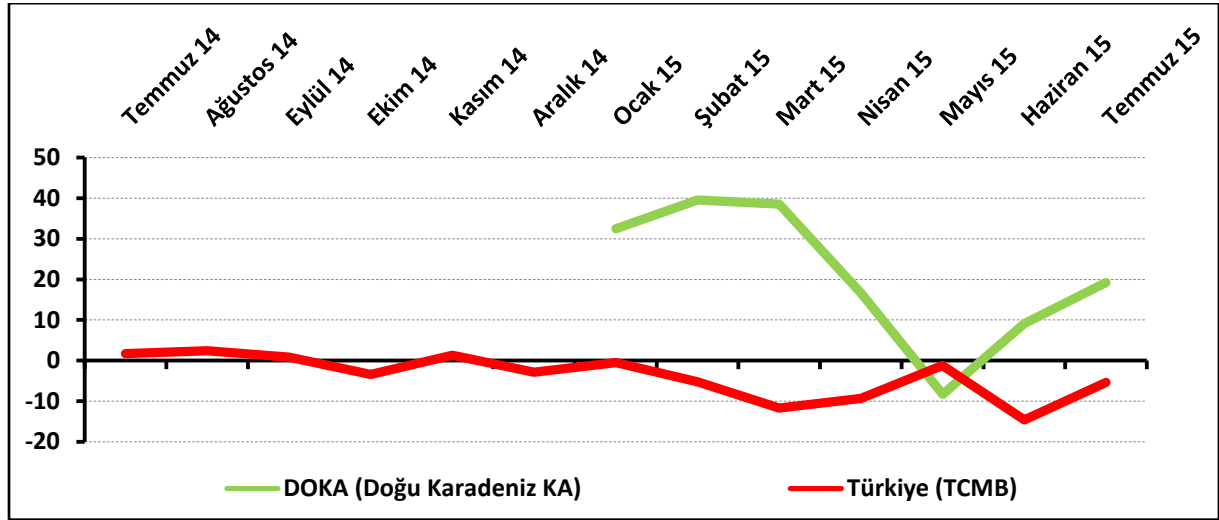
Doğu Karadeniz çay imalat sanayinin yüzde 42'si genel gidişatın iyi olduğunu düşünüyor:

Haziran 2015'te 9,1 puan değerini alan çay imalat sanayideki genel gidişat, Temmuz 2015'te 10,1 puan yükselerek 19,2 puan değerini aldı.

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinin yüzde 42,3'ü bir ay öncesine göre imalat sanayindeki genel gidişatın daha iyi olduğunu düşünmektedir. Daha kötü olduğunu düşünenlerin oranı yüzde 23,1 olurken, aynı kaldığını düşünenlerin oranı yüzde 34,6 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Çay imalat sanayindeki genel gidişata bakılınca Doğu Karadeniz illerinin Türkiye geneline göre daha iyi durumda olduğu görülmüştür.

Şekil-2. Geçtiğimiz aya göre çay imalat sanayide genel gidişat*(%arttı – %azaldı) (Temmuz 2014 – Temmuz 2015)



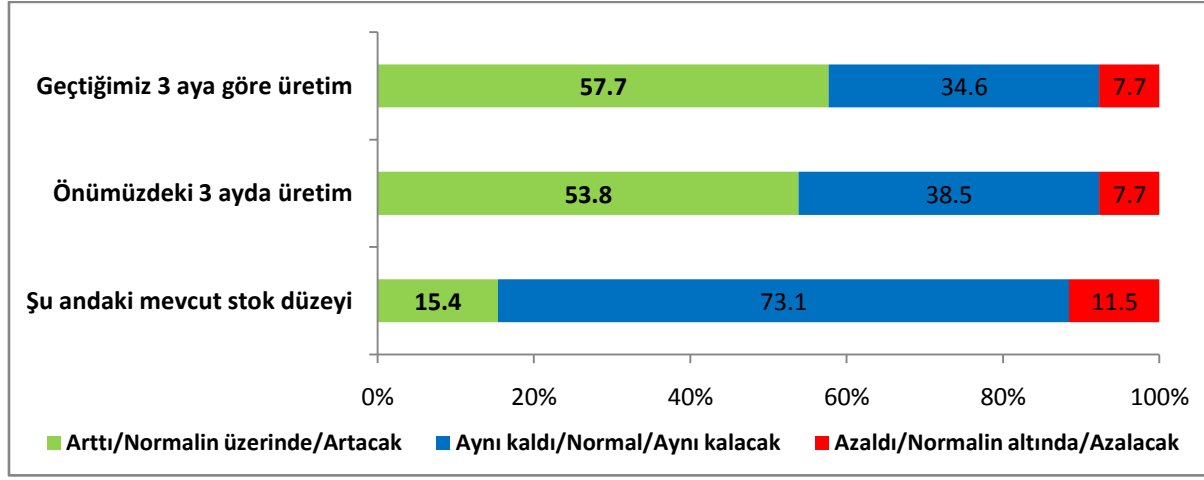
*Mevsimsellikten arındırılmamış seriler

Doğu Karadeniz bölgesinde faaliyet gösteren sanayicilerin yüzde 40,9'u önümüzdeki 3 ayda kısa vadeli Türk Lirası kredi faiz oranının artmasını, yüzde 18,2'si ise azalmasını bekliyor.

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde geçtiğimiz 3 aya göre üretim arttı:

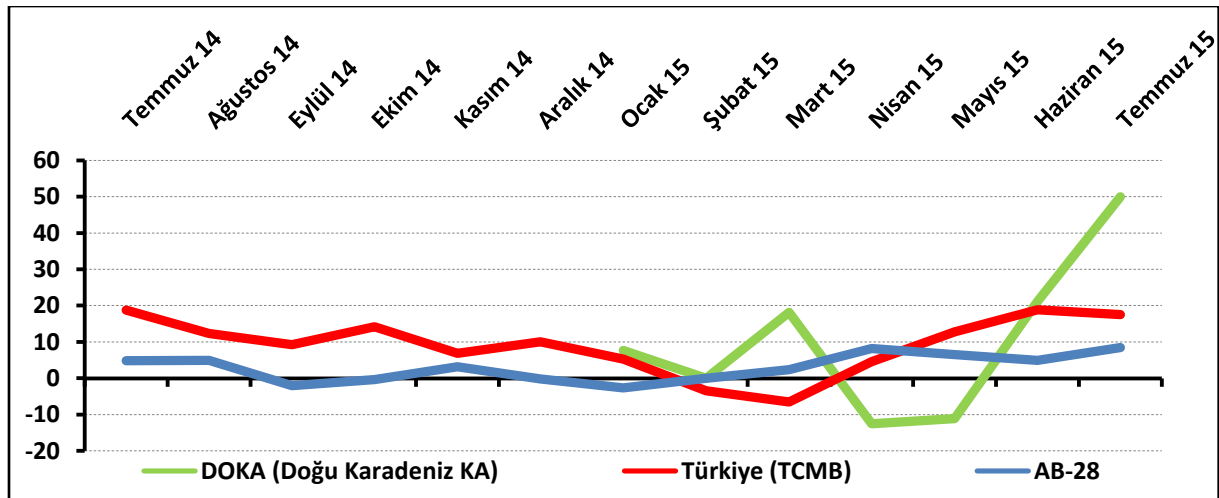
Doğu Karadeniz’de çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 57,7’si, temmuz ayında geçtiğimiz 3 aya göre üretimlerinin arttığını ifade ederken, yüzde 53,8’i önümüzdeki 3 ayda üretimlerinin artacağını beklemektedir. Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 73,1’i ise mevcut stok düzeyinin sezon için normal olduğunu ifade etmiştir.

Şekil-3. Doğu Karadeniz’de üretim ve stok durumu (%) (Temmuz 2015)



Mayıs ayında yükselen geçtiğimiz 3 aya göre üretim, temmuz ayında 50 puan değerini alarak yükselişini sürdürdü. Doğu Karadeniz’de geçtiğimiz 3 aya göre üretim, Türkiye genelinden ve AB-28’den daha yüksek değer aldı.

Şekil-4. Geçtiğimiz 3 aya göre üretim durumu*(%arttı – %azaldı) (Temmuz 2014 – Temmuz 2015)

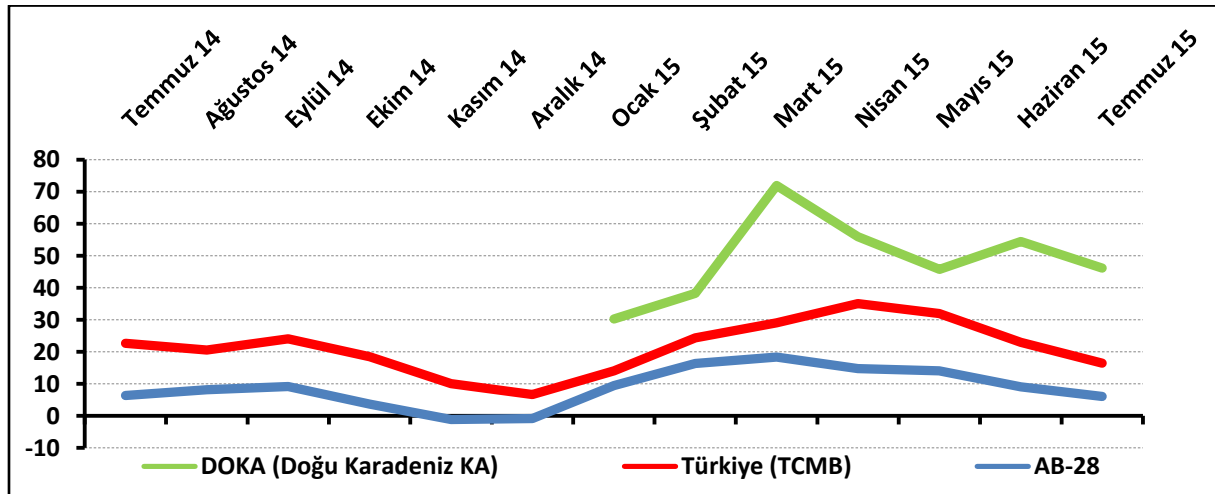


*Mevsimsellikten arındırılmamış seriler

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinin yüzde 54'ü önümüzdeki dönemde üretimin artacağını bekliyor:

Önümüzdeki 3 aydaki çay üretimi beklentisi geçen aya göre 8,3 puan düştü. Doğu Karadeniz'de önümüzdeki 3 aydaki çay üretim beklentisi Türkiye'den ve AB'den daha yüksek bir değer aldı. Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 53,8'i önümüzdeki 3 ayda çay üretimlerinin artacağını, yüzde 38,5'i ise aynı kalacağını bekliyor.

Şekil-5. Önümüzdeki 3 aya göre çay üretim beklentisi* (%artacak – %azalacak) (Temmuz 2014 – Temmuz 2015)



*Mevsimsellikten arındırılmış seriler

Temmuz'da Doğu Karadeniz'de kapasite kullanım oranları yükseldi:

Doğu Karadeniz'de kapasite kullanım oranı Haziran 2015'te yüzde 63,6 iken Temmuz 2015'te 2,5 puanlık artışla yüzde 66,1'e yükselmiştir. Kapasite kullanım oranı Türkiye'de ise geçen aya göre 0,8 puan yükselerek yüzde 75,9 olmuştur.

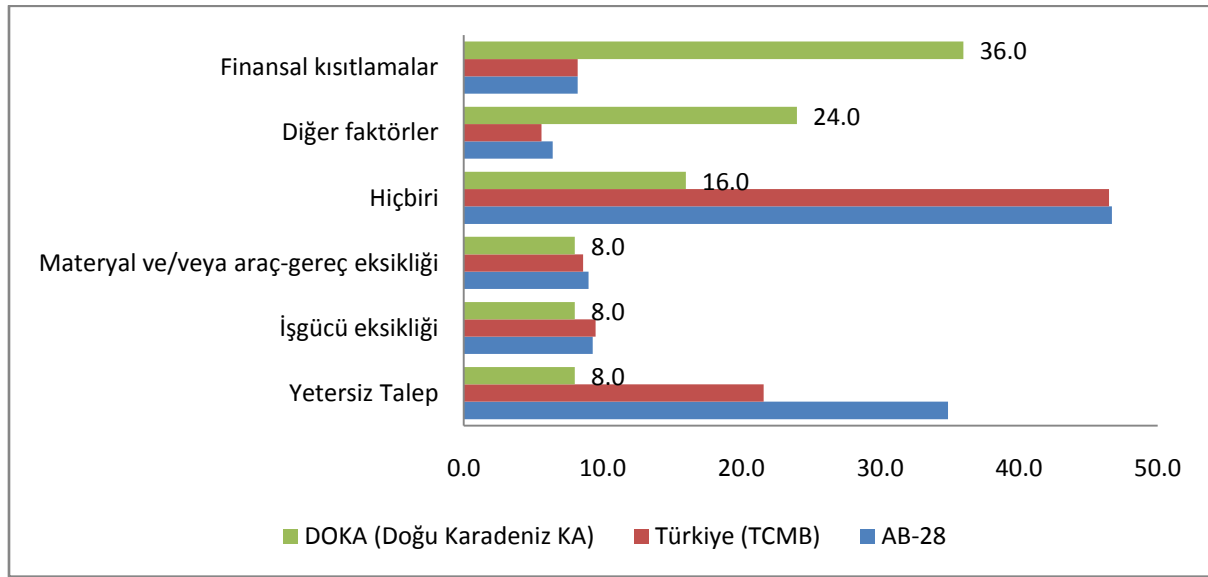
Mevcut siparişler ve taleplerde önümüzdeki aylarda beklenen değişiklikler göz önüne alındığında, imalat sanayinde faaliyet gösteren firmaların yüzde 4,5'i üretim kapasitesinin fazlasıyla yeterli olduğunu, yüzde 72,7'si de yeterli olduğunu ifade etmiştir.

Doğu Karadeniz'de çay imalat sanayinde faaliyet gösteren firmalar, mevcut siparişlerine göre 5,4 aylık üretimlerinin garanti durumunda olduğunu belirtmiştir.

Doğu Karadeniz çay imalat sanayideki firmalar en çok finansal kısıtlardan şikâyet ediyor:

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösteren firmalar, üretimlerinin önündeki en büyük engelin finansal kısıtlar olduğunu düşünüyor. Firmaların yüzde 36'sı finansal kısıtların, yüzde 24'ü diğer faktörlerin, yüzde 8'i yetersiz talebin ve yine yüzde 8'i işgücü eksikliğinin üretimlerini kısıtladığını ifade etmiştir. Üretimlerini kısıtlayan herhangi bir neden olmadığını ifade edenlerin oranı ise yüzde 16'dır.

Şekil-6. Mevcut üretimi kısıtlayan faktörler* (Temmuz 2015)

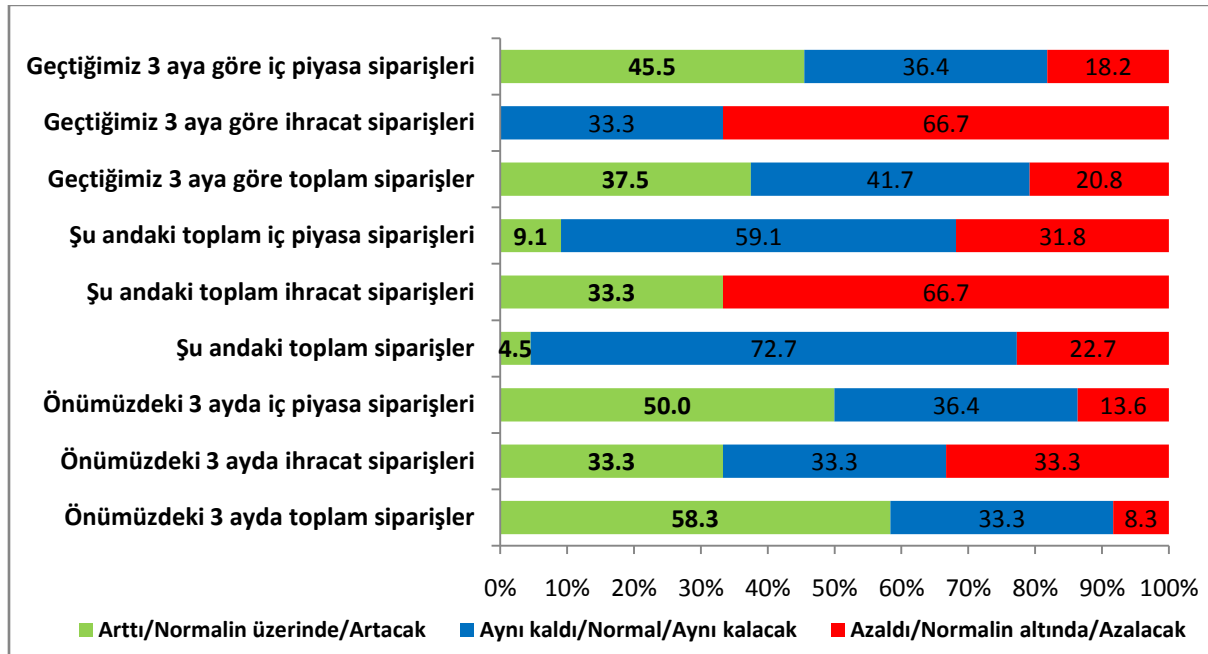


Doğu Karadeniz çay imalat sanayinin yüzde 58'i önümüzdeki dönemde siparişlerin artmasını bekliyor:

Temmuz 2015'te Doğu Karadeniz'de çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 37,5'i geçtiğimiz 3 aya göre toplam siparişlerin arttığını ifade ederken, yüzde 58,3'ü önümüzdeki 3 ayda toplam siparişlerin artacağını belirtmiştir.

Önceki aylarda da olduğu gibi Doğu Karadenizli üreticilerin gelecek döneme ilişkin sipariş umudunun, geçtiğimiz dönemdeki sipariş artışlarından daha fazla olduğu görülmektedir.

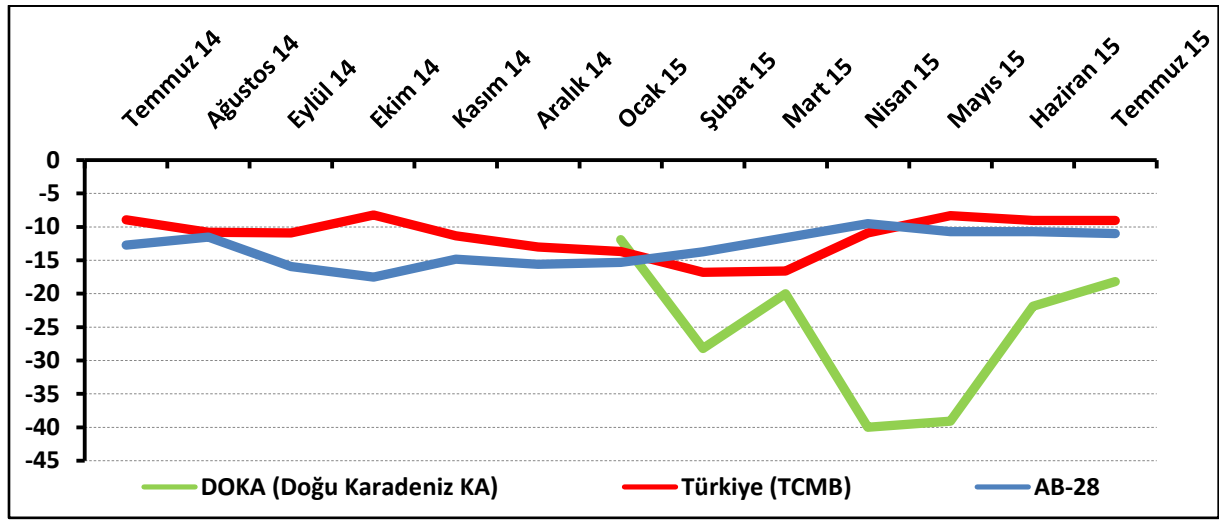
Şekil-7. Doğu Karadeniz'de sipariş durumu (%) (Temmuz 2015)



Doğu Karadeniz’de mevcut sipariş miktarı yükselmeye devam ediyor:

Doğu Karadeniz’de çay imalat sanayinde şu andaki toplam sipariş miktarı geçen aya göre 3,7 puan yükselmiştir. Doğu Karadeniz’de çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 72,7’si mevcut siparişlerin normal seviyede olduğunu, yüzde 22,7’si ise normalin altında olduğunu ifade etmiştir. Doğu Karadeniz’de şu andaki toplam sipariş miktarı, AB-28 ve Türkiye’den daha düşük bir değer almıştır.

Şekil-8. Şu andaki toplam sipariş düzeyi* (%normalin üzerinde – %normalin altında) (Temmuz 2014 – Temmuz 2015)

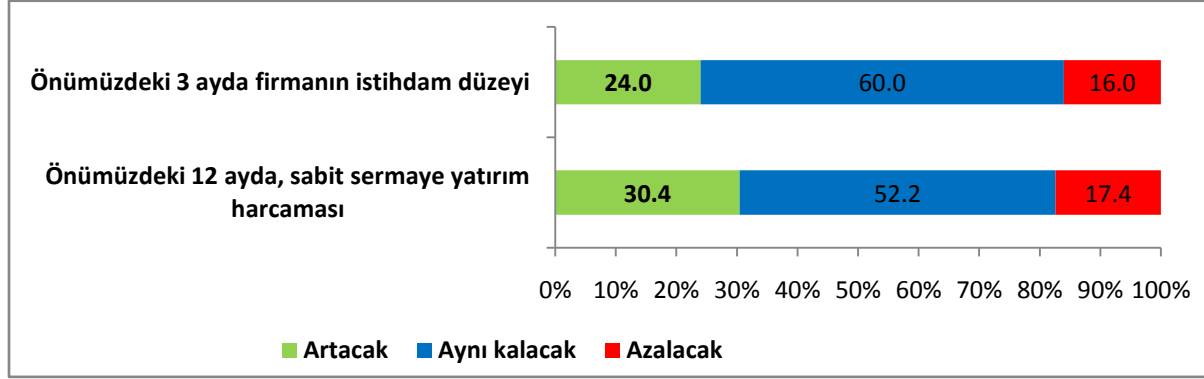


*Mevsimsellikten arındırılmış seriler

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde istihdam beklentisi düştü:

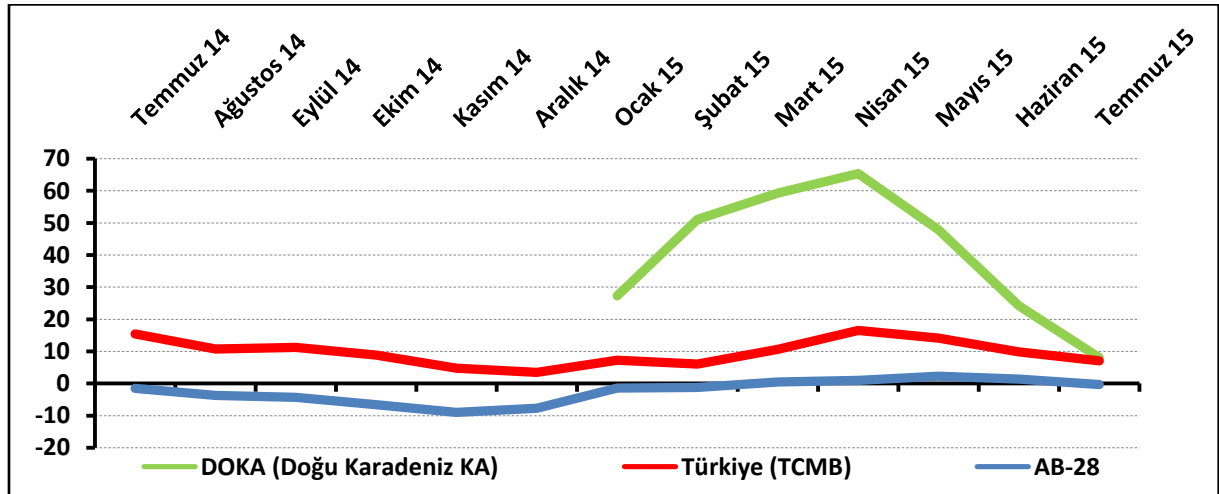
Temmuz 2015'te Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 24'ü önümüzdeki 3 ayda istihdamını artıracaklarını, yüzde 30,4'ü de önümüzdeki 12 ayda sabit sermaye yatırım harcamalarının artacağını belirtmiştir. Önümüzdeki 3 aydaki istihdam beklentisinde geçen aya göre yaklaşık 16,2 puanlık düşüş yaşanmıştır.

Şekil-9. Doğu Karadeniz'de istihdam ve yatırım (%) (Temmuz 2015)



Temmuz 2015'te Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 60'ı önümüzdeki 3 ayda istihdam düzeylerinin değişmeyeceğini düşünmektedir. Önümüzdeki 3 aya ilişkin istihdam beklentisi Doğu Karadeniz'de Türkiye genelinden ve AB-28'den daha yüksek bir değer almıştır.

Şekil-10. Önümüzdeki 3 aydaki istihdam beklentisi* (%artacak – %azalacak) (Temmuz 2014 – Temmuz 2015)

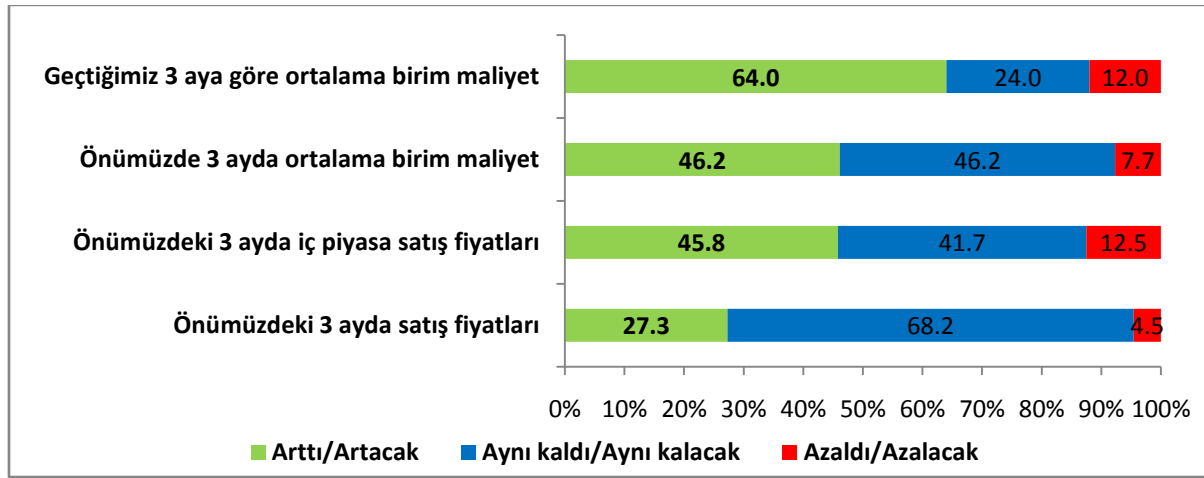


*Mevsimsellikten arındırılmamış seriler

Doğu Karadeniz’de çay imalat sanayinin yüzde 68’i gelecek dönemde çay fiyatlarındaki değişim beklemiyor:

Temmuz 2015’te Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 64’ü geçtiğimiz 3 aya göre ortalama birim maliyetin arttığını ifade ederken, yüzde 46,2’si önümüzdeki 3 ayda ortalama birim maliyetlerinin artmasını beklediklerini ifade etmiştir. Doğu Karadenizli üreticilerin yüzde 68,2’si ise önümüzdeki 3 ayda satış fiyatlarının aynı kalacağını ifade etmiştir.

Şekil-11. Doğu Karadeniz’de maliyet ve satış fiyatı (%) (Temmuz 2015)



Doğu Karadeniz çay imalat sanayinin gelecek dönem beklentileri Türkiye genelinden daha yüksek:

Doğu Karadeniz çay imalat sanayi güven endeksi sorular bazında incelendiğinde geçmiş döneme ilişkin göstergelerde artış yaşandığı görülmektedir. Doğu Karadeniz, gelecek dönemdeki tüm göstergelerde Türkiye genelinden daha iyi performans sergilemiştir.

Tablo-2¹. Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi Göstergeleri balans değerleri (Temmuz 2015)

Balans değerleri (Olumlu – Olumsuz)	Bir önceki aya göre değişim (Doğu Karadeniz)	Doğu Karadeniz (Endeks)	Türkiye (Endeks)	AB-28 (Endeks)
Geçtiğimiz 3 aya göre çay üretimi	28,8	50,0	17,6	8,5
Önümüzdeki 3 ayda çay üretimi	-8,3	46,2	16,5	6,1
Şu andaki mevcut stok düzeyi ²	-22,0	-3,8	-5,8	-5,2
Geçtiğimiz 3 aya göre iç piyasa siparişleri	9,1	27,3	12,8	
Geçtiğimiz 3 aya göre ihracat siparişleri	33,3	-66,7	3,0	
Geçtiğimiz 3 aya göre toplam siparişler	-4,5	16,7	15,2	
Şu andaki mevcut iç piyasa siparişleri	-22,7	-22,7	-9,9	
Şu andaki toplam ihracat siparişleri	66,7	-33,3	-16,0	-11,8
Şu andaki toplam siparişler	3,7	-18,2	-9,0	-11,0
Önümüzdeki 3 ayda iç piyasa siparişleri	-6,0	36,4	17,7	
Önümüzdeki 3 ayda ihracat siparişleri	-100,0	0,0	19,3	6,4
Önümüzdeki 3 ayda toplam siparişler	9,4	50,0	21,4	8,1
Önümüzdeki 3 ayda firmanızın istihdam düzeyi	-16,2	8,0	7,0	-0,4
Önümüzdeki 12 ayda, sabit sermaye yatırım harcamanız	-29,4	13,0	5,1	
Geçtiğimiz 3 aya göre ortalama birim maliyet	-35,1	52,0	34,5	
Önümüzdeki 3 ayda ortalama birim maliyet	-19,1	38,5	30,3	
Önümüzdeki 3 ayda iç piyasa çay satış fiyatları	-8,6	33,3	12,1	
Önümüzdeki 3 ayda çay satış fiyatları	-14,8	22,7	13,9	-1,2
Çay imalat sanayideki 1 ay öncesine göre genel gidişat	10,1	19,2	-5,4	

¹ Tablo 2'deki (-) değerler negatif beklentilerin pozitif beklentilerden fazla olduğunu ifade etmektedir.

² Stok düzeyinde pozitif değer stok düzeyinin normalin altında olduğunu ifade etmektedir.